

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

De varijs crystalli tincturis. Cap. VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

eam non turbet, suæ fornaci imponatur ad medias, finito per diem, & sola topatium reddet. Possumus ex hoc

Chrysolithum simulare.

Cibetur gallus, & pro singulis vncijs, esui duo grana porrigantur, & dilecti Veneri floris pertractetur, post statum tempus habebis. Si vis

Smaragdum habere,

Iterum gallum cibabis, & pro singulis vncijs quatuor frumenti grana exhibebis, & nitidissimo colore renidebit. Sed si potius placuerit

Hyacinthum simulare,

Gallo non frumenti, sed sanguinei lapidis grana porriges, nam facile ea arripiet.

De varijs crystalli tincturis. CAP. VII.

DIXIMVS vitri tincturas non erraticas, & communes, sed paucis cognitās, & laborū impendio conquisitas, expertasque: nūc commemorabimus aliquas crystallum tingendi vias, & præcipuè nobiles, & adhuc paucis, ne dicam soli cognitās, scilicet

Crystallum hyacinthi, vel rubini colore tingere,

Sine illius confractiōne, vel trituratione. Sumito stibij partes senas, auripigmēti quaternas, arsenici crystallini ternas, sulphuris pares, tutiæ binas, omnia seorsim terimus, & tenui cribello cernimus, ollæ indimus, crystalli frustula vel æneis filis suspensa, vel pulueribus demersa, igni apponimus, vt quaternis, vel quinis horis excañdescant, sed sine follium flatu, ne in partes dissiliant, vel liqueſcant. Argumentū legitime colorationis erit, si exemptū frustū flagrantissimi & fulgētissimi coloris erit: sin minus igni denuò tradatur, & post aliquā moram, eodem more tollatur, diligens autē cura habenda, ne dum ex igne tolluntur, refrigerētur ex templo, nam friantur & in plures partes dissiliūt. Si hyacinthino colore placebit, cito ab igne tolle. Si saturata reluceat purpura placet, diutius in igne cōmorari sustineto, hyacinthum solo auripigmento conficiemus. Possumus igne

vt caruleus sapphirus abeat in adamantem.

Hæc gemma, & omnes igni expositæ suum colorem amittunt: nam ignis vis colorem euanescere facit. Multi multis modis id faciunt. Nam alij aurum igni eliquant, in cuius medio sapphirum locant, alij supra ferri laminam ponunt, ac medio furni reuerberationis flamma locant, alij obrutum ferri scobe igniunt. Nos ita tutius facere consueuimus. Testaceum vas vitæ calce replemus, in cuius medio sapphirum locamus, ac carbonibus contumulamus: quibus succensis flator, & folles à suo munere desistat, nam si flatu vexas, in plures partes dissiliet. Vbi mutatum putamus, diligenter animaduertendum, vt ignis ex se extinguatur, & igne exemptum considerant, ecquid colorem candidum contraxerit, quod si contigerit, reponunt adulterium, vt cum igne refrigerat, si nondum procedit, iterum obruunt, sepius reuisendo, dum color omnis vi ignis absumatur, & euanescat, quod quinque, senisve horis euenit; si colorem non deperisse cernes, denuò opus aggredere, vsq; donec inalbescat penitus. Summa diligentia attendendum est, vt sensim incalescat ignis, & sensim refrigerat: nam repente frigoris occursum, sæpius accidit, vt congelascit, aut in partes dissiliat. Omnes aliæ gemmæ, vt sapphirus, colorem deperdunt, aliæ citius, aliæ tardius, secundum earum duritiem, amethystus facillè, leuique in eo igne vtendum, vehementiori gelascit, & in calcem vertitur. Hoc artificio vtimur dum pretiosos lapides in adamantes vertimus, quibus per medium difsecatis, ac medio coloratis, altera species adulterandarum gemmarum exurgit. Experimento hoc cogito, fit

vt gemma vna ex altera parte candidet, ex altera rubescat, vel carulea sit.

Vidimus & pretiosas gemmas hoc modo confectas, & in maxima autoritate apud magnates habitas, scilicet duorum colorum, nam ex altera parte sapphirus, ex altera adamas, & sic variorum colorum. Quod hoc modo euenit. Si exempli gratia sapphirum volumus ex altera parte candidet, ex altera caruleo niteat, vel altera parte

parte cādicet, ex altera rubescat rubinus, ita efficies. Partem, quam rubeam, vel cæruleam volumus, creta circumlinimus optime, & reficari curamus: quæ igni exposita, varijs modis, vt diximus, colorē amittit, & candidat, vt ignaris rei miraculum Naturæ videatur, quod tam leui artificio confici poterit. Possumus &

Vitrum varijs coloribus tingere

non omittam rem animaduersione dignam narrare, quæ casu, dum hæc experiremur, acciderat. Calx stanni, colorem perspicuum vitri crySTALLINI tollit, & varie colorat, nam dum vicissim inspargitor vitris crySTALLINIS rota perpolit, & succenso igni expositis, varie colorat, & tenebricosos reddit, nā pars vna lapidescit, altera coloratur varie, vt opalus videatur. Sed oportet sæpius ex igne eximere, & accommodare, vsq; dum voti compos fies. Stanni calcem ad id opus, vt fieri deceat, iam supra memorauimus. Addemus aliqua, non quidem occulta, aut magnopere necessaria, sed ne quid prætermissum à nobis in hoc opere videri possit. Videlicet

Hyacinthum effingere

fatis pulchrum, nec à vero admodum dissimilem. Fictili olla, & dura plumbum immittatur, ac vitrariorum fornaci igni accommodetur, immoreturq; per aliquos dies, sic plumbum in vitrum vertitur, & hyacinthinum colorem imitabitur. Eodem fere modo

Smaragdum simulare

poteris, coloremq; refert lætè virentis segetis. Argentum valida dissolues aqua, proiectis, vt diximus, in aquis æreis lamellis, hærebit illis. Collectum, & exiccatum, vase fictili vitrariorum fornaci accommodabis, non enim multo dierum interiecto spatio in smaragdum conuertitur. Sic de alijs metallis periculum alijs relego, sat erit nobis viam aperuisse, & inuestigasse, Possumus &

Carbunculos mentiri

ex auri pigmento, & in quibusdam ornamentis vt; friabiles enim sunt, & colore flagrantissimi, multumq;

suffunduntur cocci rubore, & rutilos ex se radios emittunt. Sumito quatuor auripigmenti vncias, terito, & in phialam vitream indito, cuius fundum cōtra vim ignis paleato luto munias, & os lente obturabis: succentis carbonibus fumus in sublime volat, ac leuissima, & tenuissima materiæ pars in superiorem locum se confert, & eam circa phialæ parietes, & colli cameram hæere videbis, corpulentior fit paulatim, ex partium accessione crassior coalescit, ac bullantium aquarum modo, ampullis congeritur, & processu copia crescente, inferius delabitur: quædam collo hærent, color omnibus flagrantissimi rubini, sed fragiles & parui sunt. Frangendum vas, & acuta cultri acie concretas illas rubentes bullas vitro inhærescentes vellito, & vitior. Si magnam ex pusillis gemmam exoptas: ex compluribus parvulis super vitri frustum liquefactis in vnam coalescere finas, quod nil oculis iucundius spectabitur.

Vocati smalti quomodo conficiuntur.

C A P. VIII.

POST gemmarū confectiones, *smaltos* quos vocant, aggrediemur. Cognatum opus, ex eadem mistura, & coloribus tinguntur, differentia hæc sola intercedit, quod in illis pellucet vitrū, in his sordet, vel solidescit. Antiquitus ex his tessellatum opus fiebat, vel quod *musaicum* vocant, vtunturque eis aurifabri in colorando, exornandoq; auro. His corpus, & soliditas stanno inducitur. Sed quid operandum vt

Smaltum lacteum reddere

possimus? Plumbi cineris vnciæ binæ, stanni quatuor, cum duplo vitri in corpus crassescant, in pilulas cōglobato, & per noctem lento impones igni, præcauendo ne vas lateribus inhærescat, spatula ferrea permiscendo, & colliquato auge ignem, & fiet. Si contra vis

nigrum smaltum tingere,

Ad crystalli libram *manganesi* vocati drachmam vnam adijcies, sic enim leonini coloris erit, mox illi *zaphara* alteram addes, & nigra euadet mistura, cape sapius ex-

per-